

Forskningsrådets policy for åpen forskning - andre innspillsrunde

Uttalelse - MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn

Status	Innsendt til Norges forskningsråd Innsendt og bekreftet av instansen via: Solveig.E.Bru@mf.no
Innsendt av	Solveig Elin Bru-Olsen
Innsenders e-post:	Solveig.E.Bru@mf.no
Innsendt dato	27.09.2019
Hvilken høyskole?:	MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn Høyskole (Privat)
Stilling	stab

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte høyskole.

Definisjon og mål i policyen

1. DEFINISJON

Til grunn for Forskningsrådet definisjon av åpen forskning ligger Europa-kommisjonen, FOSTER Plus og OECDs definisjoner. Basert på disse har vi valgt følgende definisjon av åpen forskning:

Åpen forskning vil si vitenskapelig praksis hvor prosesser og resultater er åpent tilgjengelige under vilkår som fremmer deling, utnyttelse, samarbeid og samfunnsansvar.

Forskningsrådets policy for åpen forskning har tre hovedmål:

1. å bidra til *et velfungerende forskningssystem* hvor forskning gjennomføres og deles på etisk forsvarlig vis og hvor det blir enklere å gjenbruke forskningsdata og re-analysere resultater. Dette vil kunne gjøre det mulig å verifisere og reprodusere studier, noe som igjen vil øke kvaliteten på og relevansen av forskningen.
2. å bidra til *bærekraftig samfunnsutvikling* ved å løse samfunnsutfordringer og ansvarlig verdiskaping både i privat og offentlig sektor
3. å *styrke tilliten til forskningen* og legge til rette for inkludering og medvirkning av ulike aktører for å demokratisere forsknings- og innovasjonsprosesser. Slik inkludering og medvirkning må skje innenfor etablerte rammer for forskningsintegritet og forskningsetikk og ivareta hensyn til personvern og opphavsrett.

De tre målene forutsetter åpenhet på ulike måter, og utfordrer forskerrollen gjennom behov for nye ferdigheter, kompetanser og verktøy.

? **Synes du Forskningsrådets definisjon favner de viktigste aspektene av åpen forskning?**

Delvis enig

? **Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer av definisjonen?**

Selve definisjonen fungerer tilfredsstillende, men den innledende beskrivelsen av hovedmål 3 er mangelfull: Når det gjelder å styrke tilliten til forskningen savner vi at vitenskapelighet og det at forskningen skal være uhildet (interessefrihet) blir eksplisitt nevnt blant hensynene som skal vektlegges. Formuleringen «etablerte rammer for forskning» er vag og henviser til rammer rundt forskningen snarere enn særtrekk ved forskning som praksis.

Å bidra til et velfungerende forskningssystem er en målsetning for NFR (mål 1). Målene for åpen forskning, er todelt: det har en nytteverdi for næringsliv og samfunnsutviklingen generelt (mål 2) og det kan bidra til demokratisering av kunnskap (mål 3). Det vil imidlertid ofte være spenninger mellom disse to målene. Vi må erkjenne at åpen forskning ofte vil innebære interessekonflikter

mellom ulike aktører. Det er altså ikke slik at den inkludering og involvering som her skisseres nødvendigvis bidrar til å øke tilliten til forskning.

Samtidig er det for enkelt å stille idealene åpenhet og uavhengighet opp mot hverandre. Alternativet er ikke at forskningen skal være lukket, men å ivareta andre goder i tillegg til åpenheten. Skjønnsutøvelse må derfor forbli et viktig element i saksbehandling rundt og evaluering av åpenhet i forskningen. Og, utfordringene mht. interessefrihet bør vies mer oppmerksomhet i NFR sin policy for åpen forskning.

2. MÅL 1: VELFUNGERENDE FORSKNINGSSYSTEM

Åpen forskning og innovasjon er knyttet til målet om et velfungerende forskningssystem i Norge og internasjonalt. Et velfungerende forskningssystem

- utvikler kunnskap av høy kvalitet og relevans
- legger etablerte retningslinjer for forskningsintegritet til grunn
- sikrer etisk og samfunnsmessig forsvarlig forskning og verdiskaping
- bygger på oppdatert kunnskapsutvikling, nasjonalt og internasjonalt
- ivaretar samfunnets behov og gir nye innsikter i takt med endringer på kunnskapsfronten
- legger til rette for at forskning bidrar til innovasjon og verdiskaping
- kjennetegnes av mangfold
- innehar en rekrutteringspolitikk hvor et mangfold av vitenskapelig aktivitet er meritterende
- bruker ressursene effektivt
- sikrer rettferdig fordeling av rettigheter til forskning
- sikrer global kunnskapsdeling

Forskningssystemet bygger tradisjonelt på noen felles kjerneverdier, som universelle kriterier for god forskningspraksis og integritet, felles eierskap til vitenskapelige resultater, interessefrihet og kritisk tenkning. Disse verdiene utfordres på ulike vis i dagens forskningssystem.

De dominerende formene for evaluering av forskning og merittering av forskere baseres i stor grad på kvantitative mål og vitenskapelig publiseringer i et hierarki av tidsskrifter. Tilgangen til mange, og ofte prestisjefylte, vitenskapelige publikasjoner styres gjennom abonnementsbaserte tidsskrifter, og tilgangen er avhengig av betalingssterke institusjoner og land. En stor andel av forskningsdata, metoder, modeller og kildekode som ligger til grunn for forskningsresultater, blir ikke gjort tilgjengelige for etterprøving og videre bruk. Sammen med økt press for å publisere fremragende resultater i topptidsskrifter kan dette bidra til lav reproduserbarhet. I mange fagfelt kan dette løses gjennom mer åpen forskning ved at andre forskere og befolkningen får mer innsyn i bakgrunn, arbeidsmetoder og data som ligger til grunn for en forskningspublikasjon.

Forskningsetikk og forskningsintegritet er en forutsetning for god forskningskvalitet, og er avgjørende for at samfunnet skal ha tillitt til forskere og forskningsinstitusjoner. Dette er verdier som gjelder for all forskning. Åpen forskning bidrar til å løse dysfunksjonelle sider ved forskningssystemet, og på denne måten bidra til å styrke kvaliteten på forskningen og samfunnsverdien av investeringene i forskning.

Med åpen forskning kan grunnlaget for forvaltning og politikkutforming bli mer kunnskapsbasert. Enorme mengder publiserte forskningsresultater gjør at det er stadig mer krevende å gjøre for eksempel kunnskapsbaserte utredninger om et tema. Mer åpenhet rundt underliggende data vil gjøre det enklere å lage helhetlige kunnskapsanalyser, blant annet ved hjelp av kunstig intelligens.

Åpen forskning spiller også en viktig rolle i innovasjon og verdiskaping. I slike prosesser er det viktig at prinsipper for deling og kunnskapsutveksling er basert på tillit mellom samarbeidspartene i forskningsprosjektene og skjer på måter som er forskningsetisk forsvarlig. Selv om forretningshemmeligheter, immaterielle verdier og opphavsrettigheter i mange tilfeller må beskyttes, er det viktig at risiko, kostnader og inntjening fordeles i tråd med omforente prinsipper i for eksempel offentlig-private partnerskap.

? Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Delvis enig

? Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

Vi er glade for at global kunnskapsdeling, god ressursutnyttelse er fremhevet og at et mangfold av vitenskapelig aktivitet skal være meritterende.

Samtidig savner vi at målsetningen om et velfungerende forskningssystem for åpen forskning tar på alvor at ikke all forskning kan eller skal være åpen (jf. så åpen som mulig, så lukket som nødvendig). Hensynet til personvern, opphavsrettigheter og forretningshemmeligheter er tydelig beskrevet. Men, hensynet til kriterier for vitenskapelighet tas ikke hensyn til i samme grad: Data som er frembragt gjennom enkelte vitenskapelige metoder og forskningsdesign vil ikke kunne gjøres åpent tilgjengelige uten at kvaliteten på dataene forringes. Dette gjelder særlig etnografiske data som ikke uten videre kan av-kontekstualiseres og gjenbrukes i andre undersøkelser.

På tross av hensyn til personvern og andre rettigheter er det enkelt å se for seg større åpenhet i medisinsk forskning og for de som baserer forskningen på større kvantitative datasett. For våre forskere som jobber med fortolkningsvitenskap, tekstkritikk og intervjubaserte studier er det vanskeligere å forestille seg hvordan data skal kunne gjøres tilgjengelig og kunne brukes av flere. Slike datasett kan imidlertid med fordel beskrives systematisk på en måte som gir større åpenhet om metode og fremgangsmåte. Dersom graden av åpenhet skal bli et evalueringskriterium i fremtidens forskningssystem må slike åpne beskrivelser gis samme verdi som åpenheten som er mulig i kvantitative forskningsdesign.

I tillegg vil vi oppfordre NFR til å fremme en hensynene til ulike vitenskapelige praksiser i sine bidrag til å forme internasjonalt avtaleverk og standarder.

3. MÅL 2: BÆREKRAFTIG SAMFUNNSUTVIKLING

De store utfordringene samfunnet står overfor knyttet til for eksempel klimaendringer, økt migrasjon og større sosiale forskjeller, krever at det må tenkes nytt i store deler av offentlig og privat sektor. For å kunne møte disse utfordringene må nye løsninger utvikles i et samspill mellom offentlige virksomheter, forskningsmiljøer, innbyggere, sivilsamfunn og næringsliv.

Demokratiske prosesser er under utvikling, men også under press. FNs bærekraftsmål gir rammer og målsettinger for både forskning, innovasjon og ansvarlig samfunnsutvikling. Tradisjonelle perspektiver og handlingsmønstre i politisk og økonomisk aktivitet er imidlertid ikke i stor nok grad rigget for å nå bærekraftsmålene.

Kompleksiteten og uforutsigbarheten som kjennetegner store samfunnsutfordringer krever at forsknings- og innovasjonsprosessene åpnes opp på nye måter. Nye disipliner og forskningstemaer utvikles. For at forskningen skal kunne bidra til å løse samfunnsutfordringer, må den integreres tettere med innovasjonsaktiviteter i både privat og offentlig sektor. Dette henger sammen med at store samfunnsutfordringer går på tvers av fag og disipliner, på tvers av sektorer og politikkområder og på tvers av land. Internasjonalt samarbeid er dermed nødvendig.

Ulike perspektiver kan legge grunnlaget for å diskutere mulige langtidseffekter, utilsiktede sideeffekter, kompleksitet og dilemmaer. Utfordringen er å stimulere til samfunnsansvarlig forskning og innovasjon gjennom å lede prosesser i ønsket retning, maksimere de positive effektene og begrense de negative. For å få til nye løsninger må et bredt spekter av aktører fra forskning, næringsliv, offentlig sektor, myndigheter og sivilsamfunnet involveres i forsknings- og innovasjonsprosesser.

? **Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?**

Delvis enig

? **Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?**

Det er særlig viktig av institusjoner som ikke tradisjonelt har mottatt forskningsmidler, og som ikke allerede har slike rutiner og retningslinjer, utformer slike. Formuleringen i siste kulepunkt ovenfor bør gjenspeile dette.

4. MÅL 3: STYRKE TILLITEN TIL FORSKNING

Tendenser til spredning av falske nyheter, konspirasjonsteorier og misbruk av forskning gjør det viktig å bidra til kritisk tenkning og god dømmekraft i befolkningen. Åpne og involverende forskningsprosesser og åpen tilgang til forskningsresultater vil i større grad gi innsikt i forutsetningene for den kunnskapen som produseres gjennom forskning.

Siden forskning og innovasjon i sterkere grad handler om å utvikle kunnskap som bidrar til å løse utfordringer i samfunnet, blir åpenhet og involvering stadig viktigere.

Når kunnskapen blir mer tilgjengelig, kan det bli enklere både å etterprøve forskning og å utvikle løsninger på problemer som er komplekse og griper over flere områder og sektorer. Forskningens åpenhet mot samfunnet kan styrkes ved at ulike samfunnsaktører får mulighet til å medvirke i forsknings- og innovasjonsprosesser som åpner for gjensidig læring. En slik åpenhet utfordrer

forskerrollen og evnen til å involvere på en måte som gjør det interessant for andre aktører å delta i forskningsprosessene og samtidig ivaretar forskningsetikk og personvern. Forskningsfelt og problemstillinger, teori- og metodevalg endres når det åpnes for ulike erfaringer, perspektiver og forståelser. Dette vil utvikle en ny dynamikk i samarbeidet mellom ulike aktører.

Dersom interesseorganisasjoner eller politiske grupperinger med tydelige agendaer får sette premisser for prosjekter, kan forskningens integritet og uavhengighet trues. Forskere som involverer ulike samfunnsaktører, må ta hensyn til risikoen for at medvirkning kan bidra til å forsterke allerede etablerte kunnskapsskiller og sosial status ved at det primært er de ressurssterke som involverer seg og dermed får innflytelse. Videre må de ta stilling til hva som skal være de involvertes status og hvordan de skal anerkjennes og eventuelt meritteres for sine bidrag. Hvordan ulike aktører kan medvirke og sammen bidra til kunnskapsutvikling på en ansvarlig måte, vil avhenge av tema og kontekst. Det er behov for større bevissthet om etiske utfordringer knyttet til forskersamfunnets samarbeid og samspill med aktører utenfor forskningen.

? Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Delvis enig

? Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

Mål 3.3 omhandler viktige hensyn. Det er imidlertid tydelig at vi mangler forskningsbasert kunnskap om verdien av og utfordringer ved involvering av aktører fra næringsliv, offentlig sektor og andre relevante samfunnsaktører i forskning (brukermedvirkning og folkeforskning inkludert). Vi foreslår at NFR utlyser øremerkede midler til følgeforskning for prosjekter der nye samarbeids-konstellasjoner og ulike former for brukermedvirkning utgjør et sentralt element.

Kunnskap og kompetanse om åpen forskning

1. INNLEDNING

Forskere i alle stadier av forskerkarrieren trenger nødvendig kompetanse og verktøy for å kunne praktisere åpen forskning og følge etiske retningslinjer knyttet til dette. Behovet for avansert digital kompetanse vil føre til at forskerrollen differensieres og at det oppstår en ny type ekspertise, såkalte "data stewards" eller datarøktene.

Opplæring er et institusjonelt ansvar, men det er behov for at opplæring og støttetjenester følger nasjonale og internasjonale retningslinjer og kriterier. For å få på plass nasjonale opplærings- og kompetansetiltak i alle stadier av forskningsprosessen og utdanningsløp er det viktig at ansvarlige myndigheter, universitets- og høyskolesektor, forskningsinstitusjoner og Forskningsrådet samarbeider både på nasjonalt og internasjonalt nivå.

2. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- sørge for kompetanseutvikling innenfor åpen forskning og forskningsetiske problemstillinger gjennom Forskningsrådets virkemidler, for eksempel forskerskoler

3. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

---

at det tilbys opplæring innenfor åpen forskning, inkludert FAIR-prinsippene for datahåndtering (Findable, Accessible, Interoperable og Reusable), som bygger på nasjonale og internasjonale retningslinjer om forskningsintegritet og ansvarlighet

stimulere til opplæringstiltak for datarøktene og annen viktig kompetanse innenfor åpen forskning ved institusjonene

? Vil disse tiltakene bidra til nødvendig opplæring og kompetanseutvikling innenfor åpen forskning?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

MF vil minne om at disse ordningene må komme også mindre og private UH-institusjoner, og forskningsinstitutter til gode.

Teste ut åpen forskning og innovasjon i prosjekter

1. INNLEDNING

Åpen forskning og innovasjon innebærer nye måter å forske på. Dette kan skape behov for å teste ut for eksempel nye metoder, teknologi og verktøy, utvikle standarder og retningslinjer, etablere kurs og opplæring, utvikle måter å involvere ulike samfunnsaktører på eller undersøke hvordan åpen forskning og åpen innovasjon kan fremme kjønnsbalanse og mangfold.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- utvikle virkemidler for at søkere kan teste ut ulike aspekter ved åpen forskning og innovasjon, blant annet gjennom utlysninger
- synliggjøre gode eksempler på åpen forskning og innovasjon

? Vil disse tiltakene stimulere til mer åpen forskning og innovasjon?

Helt enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

Åpen tilgang til publikasjoner

1. INNLEDNING

Offentlig finansiert forskning skal komme samfunn og næringsliv til gode. Forskningsrådet støtter [Plan S](#) som skal realisere EU-landenes ambisjon om full og umiddelbar åpen tilgang til publikasjoner. Dette er i tråd med den norske regjeringens mål om å gjøre forskningen mer tilgjengelig.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- innføre Plan S-krav som del av Forskningsrådets kontraktsvilkår for FoU-prosjekter fra 2021
- finansiere kostnader til åpen publisering som del av de indirekte kostnadene i prosjektene

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

- å monitorere åpen publisering av forskningsartikler

Plan S inngår som en viktig del av arbeidet for åpen forskning. Her har det vært kjørt en separat prosess med egen innspillsrunde og møter med institusjonene. 31. mai kom en endelig veileder for implementeringen av planen.

? Har du kommentarer til den endelige Plan S?

Formålet med Åpen tilgang er godt, men perioden fram til nye strukturer og økonomiske logikker er på plass vil by på utfordringer. For mindre institusjoner som MF betyr Plan S at vi i årene fremover må sette av økte midler til å betale forlagene for å frigi publikasjoner som våre forskere har skrevet. Dette gir institusjonen et problematisk «redaktøransvar»: Institusjonen må velge ut hvilke utgivelser vi skal betale for å gjøre fritt tilgjengelige. I tillegg til å bety økte utgifter for institusjonen, vil det i verste fall begrense forskernes frihet til å ta reelle valg mht. hvilke tidsskrifter og forlag de vil publisere hos.

Samtidig er det vanskelig for de mindre høyskolene og forskningsinstitusjonene å få på plass rimelige abonnementsavtaler for tidsskrifter som våre studenter og forskere trenger til daglig. Det er et paradoks at grensene for åpen tilgang i så stor grad vil følge institusjonsgrensene i UH-sektoren.

Forskningsrådets tiltak knyttet til Plan S er gode, men er utilstrekkelige mht. omfanget av endringer som prosessen vil innebære. Institusjonene bør ikke rammes økonomisk for sin publisering, og det å sikre lik tilgang til publikasjoner, må være et offentlig ansvar.

Tilgjengeliggjøring av forskningsdata

1. INNLEDNING

En stor andel av forskningsdata, metoder, modeller og kildekoder som ligger til grunn for forskningsresultater blir i dag ikke gjort tilgjengelige for etterprøving og videre bruk. Siden 2014 har Forskningsrådet stilt krav om sikker lagring og tilgjengeliggjøring av forskningsdata fra Forskningsrådsfinansierte prosjekter.

Fra 2017 har de internasjonale FAIR- prinsippene ligget til grunn for Forskningsrådets policy for tilgjengeliggjøring av forskningsdata. Krav om at data deles i tråd med FAIR-prinsippene betyr at også tilhørende protokoller, metoder, programvare og kildekode deles innenfor fag og prosjekter hvor dette er relevant for å kunne etterprøve og reprodusere forskning.

FAIR-prinsippene

De internasjonale FAIR-prinsippene er utarbeidet som et sett av retningslinjer for å tilrettelegge for videre bruk av forskningsdata. FAIR er et akronym for ordene Findable, Accessible, Interoperable og Reusable. Forskningsdata skal med andre ord være av en kvalitet som gjør dem tilgjengelige, gjenfinnbare og gjenbrukbare. Videre ligger det i begrepet Interoperable at både data og metadata skal kunne håndteres maskinelt og at man skal bruke konsistente vokabular.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- utvikle generiske retningslinjer for datahåndteringsplaner i tråd med internasjonal praksis
- kreve at data og metadata fra prosjekter finansiert av Forskningsrådet er i tråd med FAIR-prinsippene
- kreve at kostnader knyttet til tilgjengeliggjøring av data i henhold til FAIR-prinsippene synliggjøres i prosjektsøknader
- kreve at datasett tilgjengeliggjøres med tilhørende protokoller, metoder, modeller, programvare og kildekode
- kreve at kliniske studier som er helt eller delvis finansiert av Forskningsrådet registreres i en godkjent database før oppstart av prosjektet. Resultater fra prosjektet skal gjøres offentlig tilgjengelig raskest mulig etter studiens slutt.

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

---

at norske forskningsdata følger internasjonale standarder for data og metadata

at det blir mulig å koble sitering og gjenbruk av data til forskere og forskningsprosjekter

? Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til å gjøre forskningsdata tilgjengelige for etterprøving og videre bruk?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Vi vil igjen fremheve viktigheten av å bruke av skjønn i saksbehandling av prosjekter som i ulik grad kan operasjonalisere åpenhet i forskningen. Policyens ordlyd bør reflektere dette. Vi foreslår at formuleringen «Forskningsrådet skal kreve at datasett tilgjengeliggjøres...» endres til «Forskningsrådet skal oppfordre til at datasett tilgjengeliggjøres... i prosjekter der dette er hensiktsmessig».

MF mener det er viktig å være tydelig også på utfordringene knyttet til deling av data. Slagordet «Så åpent som mulig, så lukket som nødvendig» underspiller at det finnes flere gode grunner til å være forsiktig med deling av data, for eksempel knyttet til personvern, sikkerhet og beredskap. Vi anbefaler at Forskningsrådet bidrar til å utvikle systemer for å dele data på en forsvarlig måte.

Datainfrastrukturer for åpen forskning

1. INNLEDNING

En datainfrastruktur er en forskningsinfrastruktur som har som viktig formål å samle inn, bearbeide, lagre, gjøre tilgjengelig og/eller forbedre utnyttelse av data, gjennom å tilrettelegge for metaanalyser og gjenbruk av forskningsdata. Nasjonal infrastruktur som er godt koordinert og forankret i fagmiljø og institusjoner vil sikre tilgang til og sikker håndtering av forskningsdata. Forskningsrådet stiller krav om at infrastrukturer som får støtte gjøres tilgjengelig for alle relevante brukere og at brukernes behov vil ivaretas.

Offentlig sektor forvalter store mengder data og registre som kan utnyttes bedre til forskning og innovasjon. For at dette potensialet skal kunne utnyttes, trengs en åpen og transparent forvaltning, og infrastrukturer som gjør data lett tilgjengelig på en sikker måte, og slik at personvern hensyn ivaretas. Deling av data og kobling som gjør det mulig å foreta analyser på tvers av etablerte fag og sektorgrenser vil gi et viktig kunnskapsgrunnlag for å utvikle helhetlige løsninger som møter samfunnets og brukernes behov.

Kunnskapsbaserte datainfrastrukturer må videreutvikles kontinuerlig for å møte forskernes behov, og det er dermed behov for regelmessige investeringer. I tillegg er det store kostnader knyttet til driften av slik infrastruktur. Langsiktige planer for finansiering av datainfrastruktur basert på ulike inntektskilder kan bidra til større robusthet for slike infrastrukturer.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- kreve at datainfrastruktur med støtte fra Forskningsrådet samarbeider med relevante aktører nasjonalt og internasjonalt og gjøres tilgjengelig for brukere og brukermiljø
- kreve at alle infrastrukturprosjekter som finansieres av Forskningsrådet utarbeider en plan for bærekraftig finansiering for å sikre at forskningsdata lagres, bearbeides og gjøres tilgjengelig i et langsiktig perspektiv

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

---

at nasjonale datainfrastrukturer knyttes til internasjonale initiativ som for eksempel the European Open Science Cloud (EOSC). EOSC ble lansert av Europakommisjonen i 2018 og er et virtuelt miljø av tjenester for lagring, håndtering, analyse og gjenbruk av forskningsdata på tvers av landegrenser og fagområder.

? Vil disse tiltakene, i tillegg til nasjonale og internasjonale investeringer i etablering og oppgradering av datainfrastrukturer, i tilstrekkelig grad bidra til å sikre tilgang til relevante tjenester for forskningsdata?

Helt enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

Merittering og evaluering av forskning og forskere

1. INNLEDNING

Forskernes motivasjon og forståelse for åpen forskning er helt avgjørende for større åpenhet. Åpenhet må lønne seg både faglig og karrieremessig. Forskningsrådet vil bidra til at det blir mer attraktivt for forskere å praktisere åpen forskning. Kriterier for evaluering og merittering må utvikles i samarbeid mellom institusjoner på nasjonalt og internasjonalt nivå og bygge på anerkjente normer for forskningsetikk og forskningsintegritet.

Forskningsrådet signerte DORA-erklæringen (The San Francisco Declaration on Research Assessment) i 2018. Vi stiller oss bak prinsippet om at søkeres faglige kvalifikasjoner og kvalitet på oppnådde resultater skal vurderes på et bredere grunnlag enn hvor forskerne publiserer.

Fagfellevurdering ligger til grunn for kvalitetssikring av forskningsresultater og prosjektsøknader. Det diskuteres både nasjonalt og internasjonalt om større åpenhet rundt vurderingen vil bidra til forbedret tilbakemelding og prosess. En del av åpen fagfellevurdering dreier seg om å synliggjøre all kommunikasjon i forbindelse med vurderingen, slik at det er mulig å etterprøve og kommentere på alle trinn i prosessen.

I vurdering av søknader bruker Forskningsrådet "enkeltblind fagfellevurdering", som betyr at ekspertene som vurderer søknaden kjenner identiteten til søker. I tillegg offentliggjør Forskningsrådet fagfellenes identitet etter at vurderingene er gjennomført.

Full åpen fagfellevurdering for søknader ville innebære at både søknad og alle deler av vurderingen blir åpne, slik at hele prosessen er offentlig. Med åpen fagfellevurdering vil det i større grad være mulig å godskrive fagfelleinnsats som vitenskapelig produksjon, ettersom det synliggjøres at fagfellevurderingen er en del av et vitenskapelig «økosystem». Det finnes også mekanismer i dag for å dokumentere bidrag til lukket fagfellevurdering.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- innarbeide kriterier for åpen forskning i vurderinger av forskere og forskning
- etablere rutiner for vurdering og merittering, der viktige momenter er harmonisering av krav til CV og dokumentasjon av hele bredden av forskningsresultater, som også skal bidra til kjønnsbalanse og mangfold

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

---

en felles nasjonal og internasjonal prosess for hvordan forskere og forskning skal vurderes i tråd med DORA-erklæringen

å vurdere åpen fagfellevurdering og mulige tiltak for å stimulere til dette

? Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til at åpen forskning blir meritterende?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

? Er åpen fagfelleevaluering en form for vurdering som Forskningsrådet bør stimulere til?

Helt enig

Bedømmelse i forbindelse med tilsetting er alltid åpen for de involverte. Dette kan være et godt prinsipp også for bedømmelse av forskningsprosjekter. Noen vil kunne ønske å være anonyme av ulike grunner, og det kan NFR ta hensyn til dersom det er vektige grunner for det. Men, normalen bør være åpenhet. En ev. endring i praksis på dette feltet må evalueres: idealet om åpen fagfelleevaluering må vurderes opp mot hensyn til likebehandling uavhengig av kjønn, etnisitet eller annen gruppetilhørighet.

MF mener fagfelleevaluering med fordel kan være meritterende, slik det også er i dag: Deltakelse i fagfelleevaluering hører hjemme blant punktene på en forskers CV. Men, vi støtter ikke forslaget om å godskrive fagfelleevaluering som vitenskapelig produksjon.

Samfunnsansvarlig forskning og innovasjon

1. INNLEDNING

I Forskningsrådet er det satt i gang mange aktiviteter der målet er å stimulere til tverrfaglighet, involvering og nye måter å samarbeide på. Aktivitetene har fokus på nye arbeidsmåter og samspill mellom ulike aktører fra forskning, næringsliv, offentlig sektor og andre relevante samfunnsaktører og er rettet mot teknologiutvikling, innovasjon og samfunnsperspektiver.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- videreføre og videreutvikle tiltak som fremmer samfunnsansvarlig åpen forskning og innovasjon, inkludert stimulere til anvendelse og videreutvikling av Forskningsrådets RRI-rammeverk (Responsible Research and Innovation)
- engasjere samfunnsaktører som ikke har forskerbakgrunn i Forskningsrådets råd og utvalg der dette er relevant
- i prosjekter som fremmer åpen forskning og innovasjon skal det stilles krav om kjønnsbalanse og mangfold

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

---

at institusjoner som mottar midler til forskning har rutiner og retningslinjer for håndtering av forskningsetikk og forskningsintegritet

? Bidrar disse tiltakene på en god måte til å nå målet om samfunnsansvarlig forskning og innovasjon?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

Verdiskaping og åpenhet i innovasjonsprosesser

1. INNLEDNING

Åpen innovasjon er innovasjonsprosesser der kunnskapsutvikling og verdiskaping skjer i samspill mellom aktører, som for eksempel andre bedrifter, private og offentlige organisasjoner, forskningsmiljøer og sivilsamfunnet. Et viktig mål er verdiskaping og nytte i samfunnet og at offentlig finansiert forskning og innovasjon bidrar til å løse de store samfunnsutfordringene vi står overfor.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- utlyse midler til prosjekter som eksperimenterer med åpen innovasjon, for eksempel testarenaer, idélab, plattformer for kunnskapsdeling og levende laboratorium ("living labs")
- videreutvikle retningslinjer for åpenhet og deling som sikrer tilgang til prosjektresultater og metoder
- bidra til samarbeid mellom relevante aktører fra næringsliv og offentlig sektor og koble prosjekter for å sikre ideutvikling og utnyttelse av prosjektresultater

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET:

---

organisere møteplasser med mål om nettverksbygging og utvikling av åpen innovasjon

? Vil disse tiltakene bidra til mer verdiskaping og åpenhet i innovasjonsprosesser?

Hverken eller

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

Rettigheter til forskning

1. INNLEDNING

For å fremme åpen innovasjon, trengs det avklaringer før oppstart av prosjekter av de involvertes rettigheter, hvem som bidrar med hva, og hvordan rettighetene til resultater som utvikles skal fordeles.

Forskningsrådet har utarbeidet prinsipper for rettigheter til resultater fra forsknings- og utviklingsprosjekter finansiert helt eller delvis med midler fra Forskningsrådet. Målet er å sikre at prosjektresultatene i bred forstand kommer samfunnet til nytte, både gjennom oppbygging og formidling av kunnskap og gjennom kommersiell utnyttelse.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- bidra til kompetansebygging om åpne innovasjonsprosesser, inkludert rettighetsproblematikk
- utvikle standardavtaler for samarbeidsprosjekter, inkludert premisser for åpne forsknings- og innovasjonsprosesser i offentlig-private partnerskap
- videreutvikle prinsipper for immaterielle rettigheter (IPR) tilpasset åpen innovasjon

? Vil disse tiltakene bidra til å sikre de involvertes rettigheter?

Helt enig

? Vil disse tiltakene stimulere til at prosjektresultater kommer samfunnet til nytte?

Helt enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

Brukermedvirkning i forskning og innovasjon

1. INNLEDNING

Involvering av brukere i forskning er en innarbeidet praksis på flere forskningsområder og i mange av Forskningsrådets programmer. Det primære målet er å øke forskningens relevans for brukere av forskning. I tillegg kan brukermedvirkning i forskningsprosessen bidra til å øke forskningens kvalitet. Medvirkning fra ulike brukergrupper kan i tillegg bidra til at resultatene fra forskning og innovasjon tas i bruk på en best mulig måte.

Hva vi forstår med bruker avhenger av type prosjekt og fagområde. Det kan for eksempel være beslutningstakere og myndigheter, næringsliv, offentlig sektor, interesseorganisasjoner, tjenesteleverandører, personer med egenerfaring i det det forskes på, eller deltakere fra befolkningen generelt.

Medvirkning kan skje på ulike stadier i et prosjekt, fra utvikling av prosjektidéer og planlegging, til gjennomføringsfase og deretter i spredning og implementering av resultater.

Brukermedvirkning i forskning innebærer at brukere har mulighet til å gi innspill til og delta i forskningsprosjekter. Det er imidlertid også en risiko for at brukere representerer en særinteresse og kan påvirke både forskningsprosess og resultat. Involvering av brukere i forskning kan være ressurskrevende, og forskningsmiljøene og brukerorganisasjonene etterspør mer kunnskap og kompetanse om hvordan brukere bør involveres i forskningsprosjekter for å sikre samfunnsansvarlige og etisk forsvarlige prosesser.

Forskningsmiljøer og brukere etterspør nasjonale møteplasser som seminarer og konferanser. Men det er et tankekors at forskere og brukere i liten grad deltar på hverandres arrangementer.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- videreutvikle krav om brukermedvirkning i forsknings- og innovasjonsprosjekter i Forskningsrådet
- etablere, vedlikeholde og finansiere nasjonale møteplasser for brukerinvolvering på tvers av fag, områder og aktører

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

---

dialog om behovet for, og eventuell utvikling av, en felles plattform for brukerinvolvering i forskning og innovasjon

? Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til brukermedvirkning?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Det er uheldig at brukermedvirkning her behandles på et generelt og kontekstuavhengig grunnlag. Her savner vi noen refleksjoner om brukermedvirkningens relevans for ulike typer forskning. Se også våre kommentarer på første punkt i høringen (definisjon).

Brukermedvirkning som et absolutt krav er problematisk. Vi foreslår at formuleringen «Forskningsrådet skal videreutvikle *krav* om brukermedvirkning i forsknings- og innovasjonsprosjekter i Forskningsrådet» endres til «Forskningsrådet *skal legge til rette for økt brukermedvirkning* i forsknings- og innovasjonsprosjekter».

Folkeforskning (Citizen science)

1. INNLEDNING

Citizen science innebærer å engasjere folk (enkeltindivider, grupper eller institusjoner) som ikke har forskerbakgrunn i forskning, i samarbeid med forskere eller forskningsinstitusjoner. På norsk har vi valgt å kalle citizen science for *folkeforskning*, basert på innspill, dialog med forskningsmiljøer og konsultasjon med språkrådet.

Folkeforskningsprosjekter kan for eksempel handle om å samle store datamengder, der forskere får hjelp fra befolkningen i innsamling og registrering av data. Det kan også være prosjekter der befolkningen spiller en viktig rolle gjennom hele forskningsprosessen. Gjennom slike prosjekter får befolkningen innsikt i vitenskapelig tenkemåte og tilegner seg forskningsbasert kunnskap. Prosjektene kan ha vitenskapelige, samfunnsmessige eller politiske mål avhengig av hva slags form for forskning det er snakk om.

Det er viktig at folkeforskningsprosjekter utformes på en slik måte at det ikke bare er de som har store ressurser og kunnskap om forskning fra før som deltar. Dette kan bidra til å forsterke allerede etablerte kunnskapsskiller og sosial status ved at det primært er de ressurssterke som involveres seg og dermed får innflytelse. Det kan også være politiske utfordringer knyttet til folkeforskning, blant annet hvis forskningsinstitusjoner deltar i prosjekter som har en politisk eller annen agenda. Andre utfordringer ved folkeforskning kan være å kvalitetssikre metoder for å måle og vurdere data, ivareta konfidensialitet og personvern ved deling av data, eller spørsmål om publisering, medforfatterskap og kreditering.

Involvering av forskjellige samfunnsaktører i forskningsprosesser er fortsatt et relativt nytt felt, og det finnes lite kunnskap om hvordan slike involveringsprosesser fungerer i praksis.

Det er behov for å utvikle og forbedre prosesser og retningslinjer forbundet med etiske utfordringer og etisk praksis i folkeforskningsprosjekter som skal sikre at forsknings- og innovasjonsprosesser svarer på innbyggernes behov og verdier.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL:

- utvikle kriteriesett for å vurdere folkeforskningsprosjekter i tråd med internasjonale retningslinjer og standarder

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

å etablere kunnskapsnettverk om befolkningens deltagelse i forskning

å utvikle et etisk rammeverk for dialog med befolkningen og gjennomføring av folkeforskningsprosjekter basert på internasjonalt aksepterte prinsipper

at det utvikles teknologiske løsninger for å støtte gjennomføringen av folkeforskningsprosjekter

? Vil disse tiltakene bidra til at folkeforskningsprosjekter kan gjennomføres på en god og etisk forsvarlig måte?

Delvis enig

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Ingen kommentar fra instansen

Kommunikasjon og synliggjøring av forskning

1. INNLEDNING

I dag er forskningen i liten grad tilgjengelig for dem som ikke abonnerer på vitenskapelige tidsskrifter. Dette er en utfordring både for spredning av kunnskap i forskningsmiljøer og ut til samfunnet. I tillegg til at tidsskriftsartikler og forskningsdata gjøres tilgjengelig, er det viktig at forskningen formidles slik at den gir ny kunnskap og blir mulig å ta i bruk.

Når forskningen blir mer åpent tilgjengelig stilles det nye krav til forskeren til å beherske kommunikasjonsformer som for eksempel sosiale medier. Dette vil øke behovet for kompetanse om dialog med ulike samfunnsaktører.

I Forskningsrådets utlysninger stilles det krav til å dokumentere effekter og nytte av forskningen gjennom plan for formidling og kommunikasjon. Det er viktig at planen inneholder betraktninger om hvordan forskningsresultater kommuniseres til andre forskere og til samfunnet.

1.1. FORSKNINGSRÅDET SKAL

- vektlegge god forskningskommunikasjon i vurdering av søknader

1.2. I SAMARBEID MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, VIL FORSKNINGSRÅDET BIDRA TIL:

kompetanseheving for forskere knyttet til formidling av og dialog om forskning

? Vil disse tiltakene bidra til at forskningskommunikasjon forbedrer dialogen mellom forskning og samfunn?

Hverken eller

? Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

God forskningskommunikasjon bidrar til å øke tilliten til forskningen. Det er derfor hensiktsmessig at forskningsrådet stiller krav til at forskningsprosjekter kan dokumentere planer for hvordan resultater fra forskningen skal formidles. Vi er imidlertid kritiske til at «god forskningskommunikasjon» skal inngå som eget kriterium i vurdering av søknader.

Forskningskommunikasjon må være tilpasset det enkelte forskningsprosjekt og fagfeltens egenart. I vurdering av kvaliteten på forskningskommunikasjon er det derfor særdeles viktig at det utvises kjønn, og åpnes for et mangfold av uttrykk.

Vi anbefaler at forskningsrådet her prioriterer kompetanseheving for sektoren – i samarbeid med relevante aktører.

Det å åpne for at det i prosjektsøknader kan settes av lønnsmidler kommunikasjonsmedarbeidere kan også være et treffende tiltak.